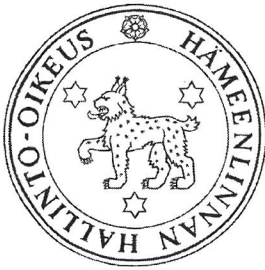

23.03.2023

Dnro 21122/03.04.04.04.01/2021

Asia

Asiakirjajulkisuutta koskeva valitus

Valittaja

Antti Kivelä

Päätös, josta valitetaan

Jämsän kaupungin elinvoimajohtajan päätös 9.6.2021 § 24

Tietopyynnön käsittely kunnassa

Antti Kivelä oli 31.5.2021 pyytänyt Jämsän kaupungilta kaikki Patajoen kanavaa koskevat asiakirjat, muistiinpanot, muistiot, Jämsän kaupungin sisäiset sähköpostiviestit sekä Jämsän kaupungin ja Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston, Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY-keskus) sekä Ramboll Oy:n väliset sähköpostikeskustelut. Asiakirjoja oli pyydetty aikaväliltä 1.11.2019–31.5.2021.

Jämsän kaupungin elinvoimajohtaja on valituksenalaisella päätöksellään päättänyt antaa Kivelälle kaupungin asianhallintajärjestelmään Patajoen pienvenereittiä koskevissa asioissa kirjatut asiakirjat sekä 27.2. ja 8.5.2020 pidettyjen viranomaisneuvottelujen muistiot. Elinvoimajohtaja on hylännyt tietopyynnön muilta osin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 5 §:n 3 momentin 2 kohdan ja 4 momentin nojalla. Päätöksen perustelujen mukaan pyydetty, antamatta jätetyt asiakirjat eivät ole viranomaisen asiakirjoja eikä niihin siten sovelleta viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia.

Vaatimukset hallinto-oikeudessa

Päätös on kumottava ja Kivelälle on toimitettava kaikki hänen pyytämänsä asiakirjat. Näitä asiakirjoja ovat kaikki elinvoimajohtaja Anna-Liisa Juurisen ja vs. tekninen johtaja Katja Rissasen lähettämät ja saamat sisäiset ja ulkoiset Patajoen kanavaa suoraan tai epäsuorasti koskevat sähköpostiviestit liitteineen. Samoin on toimitettava kaikki Patajoen kanava-asiaa suoraan tai epäsuoraan

koskeva aineisto, joka on esitetty tai toimitettu teknisen lautakunnan tai kaupunginhallituksen jäsenille.

Kivelällä on oikeus aineistoon viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 11 §:n perusteella, koska hän on asianosainen asiassa.

Lausunnot ja selitykset

Jämsän kaupungin elinvoimalautakunta on antanut lausunnon.

Kivelä on antanut selityksen.

Hallinto-oikeuden ratkaisu ja perustelut

Hallinto-oikeus kumoaa elinvoimajohtajan päätöksen siltä osin kuin se koskee

- Anna-Liisa Juurisen 7.2.2020 lähettämää sähköpostiviestiä, Timo Raitasen 6.4.2020 lähettämää sähköpostiviestiä liitteineen ja Sanna Sopasen 14.4.2020 lähettämää sähköpostiviestiä niissä lainattuine viesteineen,
- Vaasan hallinto-oikeuden 11. ja 28.5.2020 lähettämiä sähköpostiviestejä niissä lainattuine viesteineen,
- Katja Rissasen 11.5.2020 aluehallintovirastolle lähettämää viestiä,
- Janne Huttusen 14.5.2020 lähettämää sähköpostiviestiä liitteineen ja siinä lainattua viestiä,
- Tapio Öhmanin 21.5.2020 lähettämää sähköpostiviestiä liitteineen ja 22.5.2020 lähettämää sähköpostiviestiä siinä lainattuine viesteineen,
- Kalle Virtasen 26.5.2020, 6.6.2020, 7.6.2020 ja 8.6.2020 lähettämiä sähköpostiviestejä niihin annettuine vastauksineen ja
- Heidi Hakosen 11.6.2020 lähettämää sähköpostiviestiä liitteineen.

Päätös kumotaan lisäksi siltä osin kuin se koskee Eija Toimisen 29.6.2020 lähettämän sähköpostiviestin liitteinä olleita Patalahden vesialueiden ja vesijättöjen kauppaan liittyviä asiakirjoja sekä muiden sisäisten sähköpostiviestien liitteinä toimitettuja suostumuksia Patajoen kanavan rakentamiseen, Jämsän kaupungin Hiihtokeskus Himosvuori Oy:lle toimittamaa 16.5.2007 päivättyä laskua, hakemusta Euroopan Aluekehitysrahastolle, laskelmaa Patajoen ruoppauksen yksityisten maksusuuksista, otetta Jämsän teknisen palveluryhmän yleislaskutuksesta 13.9.2007, Patajoen ruoppaushankkeen 2.10.2008 päivättyä varmennusraporttia, Patajoen ruoppauksen hankesuunnitelmaa ja Hiihtokeskus Himosvuori Oy:n 1.2.2007 allekirjoittamaa projektisitoumusta sekä Patajoen kanava -diaesitystä.

Asia palautetaan edellä mainittujen asiakirjojen osalta elinvoimajohtajalle uudelleen käsiteltäväksi.

Muilta osin hallinto-oikeus hylkää valituksen.

Perustelut

Sovellettavat säännökset

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (julkisuuslain) 5 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen asiakirjalla tarkoitetaan viranomaisen hallussa olevaa asiakirjaa, jonka viranomainen tai sen palveluksessa oleva on laatinut taikka joka on toimitettu viranomaiselle asian käsittelyä varten tai muuten sen toimialaan tai tehtäviin kuuluvassa asiassa. Viranomaisen laatimana pidetään myös asiakirjaa, joka on laadittu viranomaisen antaman toimeksiannon johdosta, ja viranomaiselle toimitettuna asiakirjana asiakirjaa, joka on annettu viranomaisen toimeksiannosta tai muuten sen lukuun toimivalle toimeksiantotehtävän suorittamista varten.

Julkisuuslain 5 §:n 3 momentin 2 kohdan mukaan viranomaisen asiakirjana ei pidetä 5 momentissa säädetyin poikkeuksin viranomaisen palveluksessa olevan tai viranomaisen toimeksiannosta toimivan laatimia muistiinpanoja taikka sellaisia luonnoksia, joita laatija ei ole vielä antanut esittelyä tai muuta asian käsittelyä varten.

Julkisuuslain 5 §:n 4 momentin mukaan lakia sovelletaan viranomaisissa työskentelevien sekä viranomaisten ja niiden lukuun toimivien yksityisten ja yhteisöjen välisiä neuvotteluja, yhteydenpitoa ja muuta niihin verrattavaa viranomaisten sisäistä työskentelyä varten laadittuihin asiakirjoihin vain, jos asiakirjat sisältävät sellaisia tietoja, että ne arkistolainsäädännön mukaan on liitettävä arkistoon. Jos asiakirjat kuitenkin liitetään arkistoon, viranomainen voi määrätä, että tietoja niistä saa antaa vain viranomaisen luvalla.

Lainvalmisteluasiakirjojen kannanotot

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia ja siihen liittyviä lakeja koskevan hallituksen esityksen (HE 30/1998 vp) yksityiskohtaisissa perusteluissa on mainittu lain 5 §:n 2 momentin kohdalla todettu muun ohessa, että laki kohdistuu julkisuusperiaatteen kannalta keskeiseen viranomaisilla olevaan aineistoon, toisin sanoen asiakirjoihin, jotka ovat sillä asian käsittelyä varten tai muuten sen tehtäviin ja toimialaan kuuluvassa asiassa. Hallituksen esityksen mukaan kysymys on viranomaisen asiakirjasta, vaikka se olisikin lähetetty suoraan viranomaisessa toimivalle virkamiehelle tai viranomaisen toimeksiannosta toimivalle.

Hallituksen esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa on lain 5 §:n 3 momentin 2 kohdan osalta todettu muun ohessa seuraavaa:

”Viranomaisen asiakirjana ei pidettäisi viranomaisen palveluksessa olevan tai viranomaisen toimeksiannosta toimivan laatimia muistiinpanoja taikka

sellaisia luonnoksia, joita laatija ei vielä ole antanut esittelyä tai muuta asian käsittelyä varten. — —

Kohdassa määritellään siten ajankohta, josta kohdassa tarkoitettu asiakirja voi olla viranomaisen asiakirja. Säännös merkitsee sitä, että täysin keskeneräinen virkamiehen tai viranomaisen toimeksiantotehtävää suorittavan laadittavana oleva asiakirja, johon muu asian käsittelyyn osallistuva, tavallisimmin asiasta tai sen esittelystä päättävä esimies, ei ole vielä voinut tutustua, jää viranomaisen asiakirjan käsitteen ulkopuolelle. Tavallista on, että asiaa käsittelevällä virkamiehellä on eriasteisia hahmotelmia, asiakysymyslistoja ja muita muistiinpanoja ja luonnoksia valmisteltavana olevasta asiasta. Näitä ei voida vielä pitää viranomaisen asiakirjoina, koska niitä ei ole tarkoitettukaan asiakirjoiksi, joihin asian käsittely perustuu.

Virkamiehen luonnos tulisi lain soveltamisalan piiriin silloin, kun se on annettu esittelyä tai muuta asian käsittelyä varten. Edellytyksenä toisin sanoen on, että asiakirja on irtaantunut valmistelijalta ja siirtynyt asiasta päättävälle tai asiaa muutoin käsittelevälle. Se, että virkamies antaa alustavan luonnoksen esimiehelle tarkemman ohjauksen saamiseksi tai asiasta käytävää keskustelua varten, ei merkitsisi vielä asiakirjan tuleamista lain soveltamisalan piiriin. Virkamiehen ja vastaavasti viranomaisen toimeksiannosta toimivan haltuun jäävät, omaan käyttöön laaditut muistiinpanot ja alustavat luonnokset jäävät siis lain soveltamisalan ulkopuolelle. Jos näihin asiakirjoihin sisältyy salassa pidettäviä tietoja, asiakirjaan on kuitenkin sovellettava lain salassapitoa koskevia säännöksiä.”

Yksityiskohtaisissa perusteluissa on edelleen todettu saman pykälän 4 momentin osalta muun muassa seuraavaa:

”Viranomaisissa toimivien välistä yhteydenpitoa varten laadituilla asiakirjoilla tarkoitetaan viranomaisen sisäisiä kokouksia tai sisäistä hallintoa varten laadittuja viestejä, tiedotteita, muistioita, pöytäkirjoja ja muita sellaisia asiakirjoja. Viranomaisen lukuun toimeksiantotehtäviä suorittavien ja viranomaisissa toimivien neuvottelua ja muuta yhteydenpitoa varten laadittuja asiakirjoja pidettäisiin ehdotuksen mukaan viranomaisen sisäisinä asiakirjoina.

Merkittävä osa momentissa tarkoitettusta aineistosta on vapaamuotoisia tiedotteita tai muita keskusteluja korvaavia viestejä, joita ei käytännössä edes luetteloida tai arkistoida. Asiakirjat jäisivät lain soveltamisalan ulkopuolelle, jos ne eivät sisällä sellaisia tietoja, että ne tulisi arkistolainsäädännön mukaan liittää arkistoon. Arkistolain soveltamisala vastaa lakiehdotuksen soveltamisalaa. Arkistointia on arkistolain mukaan hoidettava siten, että se tukee arkistonmuodostajan tehtävien suorittamista sekä yksityisten ja yhteisöjen oikeutta saada tietoja julkisista asiakirjoista. Arkistotoimelta edellytetään myös, että yksityisten ja yhteisöjen oikeusturva samoin kuin tietosuoja on otettu asianmukaisesti huomioon ja että yksityisten ja yhteisöjen oikeusturvaan liittyvien asiakirjojen saatavuus on varmistettu sekä että asiakirjat palvelevat tutkimusta tiedon lähteinä. — —

Lainsäädännössä, muun muassa hallintomenettelylaissa, säädetään velvollisuudesta perustella päätökset ja asiakirjoihin merkittävistä tiedoista. Ehdotus ei kaventaisi mahdollisuuksia saada tietoja perusteluvelvollisuuden piiriin kuuluvien asioiden ratkaisuun vaikuttavista tai sen perusteita koskevista tiedoista. Momentissa ei siten ole kysymys asiakirjoista, jotka kuvaisivat julkisen vallan käyttämistä, eikä niitä siten voida pitää julkisuusperiaatteen toteutumisen kannalta keskeisinä asiakirjoina. Säännöstä on pidettävä välttämättömänä selkeyssyistä sekä viranomaisissa toimivien mielipiteen vaihdon ja muiden normaalien kommunikointimahdollisuuksien turvaamiseksi.”

Oikeudellinen arviointi

Elinvoimajohtajan päätöksen lainmukaisuus eli kysymys tietopyynnössä tarkoitettujen asiakirjojen julkisuudesta ja salassa pidettävyydestä tulee hallinto-oikeudessa ratkaistavaksi niiden olosuhteiden valossa, jotka vallitsivat tietopyyntöä 31.5.2021 ratkaistaessa.

Valituksenalaisessa päätöksessä sovelletussa julkisuuslain 5 §:n 4 momentissa julkisuusperiaatteesta säädetty poikkeus voi lain perustelujen mukaan ja asian perusoikeuskytkennän vuoksi koskea ainoastaan julkisuusperiaatteen kannalta toisarvoisia sisäisen viestinnän ja mielipiteiden vaihdon asiakirjoja ja eräitä muita vähämerkityksellisiä asiakirjoja.

Kivelän pyytämät asiakirjat muodostuvat pääosin elinvoimajohtaja Anna-Liisa Juurisen ja teknisen johtajan viransijaisen Katja Rissasen sekä Ramboll Oy:n asiantuntijoiden välisistä sähköpostikeskusteluista. Ramboll Oy on Jämsän kaupungin toimeksiannosta laatinut Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastolle vesilain mukaista lupahakemussuunnitelmaa Patajoen pienvenereitin muutoksia koskevassa asiassa ja aluehallintoviraston pyynnöstä tehtyä hakemuksen täydennystä. Kaupungin viranhaltijat ovat myös keskustelleet Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ja Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston virkamiesten kanssa viranomaisneuvottelujen järjestämisestä. Edellä mainittujen sähköpostiviestien osalta kyse on ollut keskustelua korvaavista viesteistä, joita voidaan luonnehtia enemmän yksittäisten virkamiesten ja toimeksiannon saaneiden henkilöiden kuin viranomaisten väliseksi viestienvaihdoksi. Sisällöltään viestit ovat mielipiteen- ja tietojenvaihtoa. Sähköpostiviestejä on tähän nähden pidettävä sellaisina viranomaisten sisäistä työskentelyä varten laadittuina asiakirjoina, joita arkistolainsäädäntö ei julkisuusperiaatteen tarkoituksen toteutuminenkaan huomioon ottaen edellytä liitettäväksi arkistoon. Kysymys on näin ollen asiakirjoista, joihin ei julkisuuslain 5 §:n 4 momentin säännös huomioon ottaen sovelleta julkisuuslakia.

Edellä mainittujen sähköpostiviestien liitteinä on ollut luonnoksia lupahakemussuunnitelmasta, sen täydennyksestä ja viranomaismuistioista. Asiakirjojen osalta voidaan arvioida, että kyse on ollut julkisuuslain 5 §:n 3 momentin 2 kohdan mukaisista luonnoksista. Edellä mainittujen lupahakemussuunnitelman, hakemuksen täydennyksen ja viranomaismuistioiden lopulliset versiot on toimitettu Kivelälle.

Julkisuuslaissa säädetyt tiedonsaantioikeudet koskevat vain kyseisessä laissa määriteltyjä viranomaisen asiakirjoja. Kivelällä ei siten ole oikeutta saada edellä tarkoitetuista asiakirjoista tietoa edes asianosaisen tiedonsaantioikeuden nojalla. Elinvoimajohtaja on voinut hylätä asiakirjapyyntöä tältä osin.

Pyydetyissä asiakirjoissa on ollut myös muita Patajoen pienvenereittiä koskevia sähköpostiviestejä, jotka eivät sisällä viranomaisissa työskentelevien taikka viranomaisten ja niiden lukuun toimivien välistä keskustelua. Päätöslauselmassa yksilöidyt yksityishenkilöiden sähköpostiviestit, on toimitettu kaupungille asian käsittelyä varten siten kuin julkisuuslain 5 §:n 2 momentissa tarkoitetaan, eivätkä ne jää lain soveltamisalan ulkopuolelle saman pykälä 3 tai 4 momentin nojalla.

Asiakirjapyyntöissä tarkoitettujen sähköpostiviestien joukossa on myös Ramboll Oy:n tarjousta koskevia viestejä. Ramboll Oy ei ole tarjousta tehdessään ja siitä kaupungin kanssa neuvotellessaan toiminut julkisuuslain 5 §:n 4 momentissa tarkoitettulla tavalla kaupungin lukuun. Myöskään Jämsek Oy:n Heidi Hakosen 11.6.2020 lähettämässä viestissä ei ole kysymys kaupungin ja sen lukuun toimivien välisestä yhteydenpidosta. Edellä tarkoitettuja viestejä ja niiden liitteitä ei tähän nähden voida pitää mainituissa lainkohdassa tarkoitettuina viranomaisen sisäisen työskentelyn asiakirjoina.

Myöskään kaupungin Vaasan hallinto-oikeudelle sähköpostitse esittämän lainvoimaisuustodistuspyyntöä käsittelyyn liittyviä sähköpostiviestejä ei voida pitää julkisuuslain 5 §:n 4 momentissa tarkoitettuina viranomaisen sisäistä työskentelyä varten laadittuina asiakirjoina. Tuollaisina asiakirjoina ei liioin voida pitää kaupungin viranhaltijan ja aluehallintoviraston virkamiehen välisiä sähköpostiviestejä, jotka koskevat lainvoimaisuustodistuspyyntöä varten aluehallintovirastolta pyydettyjä tietoja.

Lisäksi kaupungin sisäisesti on lähetetty sähköpostiviestin liitetiedostoina asiakirjoja, jotka ovat liittyneet aluehallintovirastolle tehdyn hakemuksen ja sen täydennyksen laatimiseen. Ainakin pääosa näistä asiakirjoista on toimitettu aluehallintovirastolle. Näitä asiakirjoja on pidettävä sellaisena viranomaisen sisäisenä valmisteluaineistona, joka tulee julkisuuslain 6 §:n 1 momentin mukaan julkiseksi, kun asia on käsitelty viranomaisessa loppuun. Myös elinvoimajohtaja Anna-Liisa Juurisen vs. tekninen johtaja Katja Rissaselle 19.5.2020 lähettämää PowerPoint-esitystä on pidettävä tuollaisena aineistona. Rissanen on 28.5.2020 esitellyt tekniselle lautakunnalle Patajoen pienvenereitin vesiluvan muutoshakemuksen periaatteita koskevan asian, jonka elinvoimajohtaja Anna-Liisa Juurinen oli valmistellut. Rissanen ja Juurinen olivat aiemmin 18.5.2020 antaneet kaupunginhallitukselle selvityksen Patajoen kanava-asiasta. Sähköpostiviesteistä on pääteltävissä, että edellä mainittu PowerPoint-esitys sisältää pääosin kaupunginhallituksen kokouksessa esitettyjä dioja ja se on toimitettu Rissasen käyttöön oheisaineistoksi teknisessä lautakunnassa käsiteltävän asian esittelyä varten. Kyseistä muistiota ei sen sisältö ja käyttötarkoitus huomioon ottaen voida pitää julkisuuslain 5 §:n 4 momentissa tarkoitettuna viranomaisen sisäistä työskentelyä varten laadittuna asiakirjana.

Elinvoimajohtaja on voinut hylätä asiakirjapyyntönsä siltä osin kuin se on koskenut asiakirjoja, joiden on edellä katsottu jäävän julkisuuslain soveltamisalan ulkopuolelle lain 5 §:n 3 momentin 2 kohdan tai 4 momentin nojalla. Edellä käsitellyt muut, päätöslauselmassa yksilöidyt asiakirjat ovat viranomaisen asiakirjoja. Kivelän asiakirjapyyntöä ei niiden osalta ole voitu hylätä elinvoimajohtajan päätöksessä mainituilla perusteilla. Elinvoimajohtajan päätös on sen vuoksi tältä osin kumottava ja asia on palautettava elinvoimajohtajalle uudelleen käsiteltäväksi.

Sovelletut oikeusohjeet

Perusteluissa mainitut

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 1 § 1 momentti, 3 §, 9 § ja 11 § 1 momentti

Arkistolaki 6 § 1 momentti ja 7 § 2 momentti

Muutoksenhaku

Tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Valitusosoitus on liitteenä (hallintovalitus, valituslupa).

Hallinto-oikeuden kokoonpano

Esittelijäjäsen Marianne Kivistö

Asian ovat ratkaisseet hallinto-oikeuden jäsenet Marja Tuominen, Jussi-Pekka Lajunen ja Marianne Kivistö.

Tämä päätös on sähköisesti varmennettu hallinto-oikeuden asianhallintajärjestelmästä.

Jakelu ja oikeudenkäyntimaksu

Päätös	Antti Kivelä kirjeitse
Jäljennös	Jämsän elinvoimajohtaja kirjeitse
	√ Jämsän elinvoimalautakunta kirjeitse

Oikeudenkäyntimaksu maksutta

mk

Hämeenlinnan hallinto-oikeuden yhteystiedot

Postiosoite: Raatihuoneenkatu 1, 13100 HÄMEENLINNA

Käyntiosoite: Arvi Kariston katu 5, 13100 HÄMEENLINNA

Puhelinnumero: 029 56 42210

Faksi: 029 56 42269

Sähköposti: hameenlinna.hao@oikeus.fi

Sähköinen asiointipalvelu: <https://asiointi.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet#/>

Puhelujen hintatiedot: 029 56 –alkuisiin numeroihin soittaessa
puheluista peritään vain soittajan oman operaattorin sopimuksen mukainen
paikallisverkko- tai matkapuhelinmaksu.

Henkilötietojen käsittelyyn ja tietosuojaan liittyvät tiedot ovat saatavilla
<https://oikeus.fi/hallintooikeudet/hameenlinnanhallinto-oikeus/fi/>

VALITUSOSOITUS

Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla **korkeimpaan hallinto-oikeuteen** kirjallisella valituksella, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valituslupan.

Valituslupan myöntämisen perusteet

Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 111 §:n 1 momentin mukaan valituslupa on myönnettävä, jos:

- 1) lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa tapauksissa tai oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi on tärkeää saattaa asia korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi;
- 2) asian saattamiseen korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi on erityistä aihetta asiassa tapahtuneen ilmeisen virheen vuoksi; tai
- 3) valituslupan myöntämiseen on muu painava syy.

Valituslupa voidaan myöntää myös siten, että se koskee vain osaa muutoksenhaun kohteena olevasta hallinto-oikeuden päätöksestä.

Valitusaika

Valitus on tehtävä **30 päivän kuluessa** hallinto-oikeuden päätöksen tiedoksisaantipäivästä, sitä päivää lukuun ottamatta.

Vastaanottajan katsotaan saaneen tiedon kirjeitse tavallisena tiedoksiantona lähetetystä päätöksestä seitsemäntenä päivänä päätöksen lähettämisestä, jollei vastaanottaja näytä tiedoksisaannin tapahtuneen tätä myöhemmin. Viranomaisen tietoon asiakirjan katsotaan kuitenkin tulleen kirjeen saapumispäivänä. Päätös on lähetetty päätöksen antopäivänä, joka ilmenee päätöksen ensimmäiseltä sivulta.

Käytettäessä todisteellista tiedoksiantotapaa vastaanottajan katsotaan saaneen päätöksestä tiedon sinä päivänä, jona päätös on vastaanotettu. Tiedoksisaantipäivän osoittaa vastaanottotodistus, saantitodistus tai tiedoksiantotodistus. Sijaistiedoksiannossa tiedoksisaannin katsotaan tapahtuneen kolmantena päivänä sijaistiedoksiantoa koskevan tiedoksiantotodistuksen osoittamasta päivästä.

Käytettäessä tavallista sähköistä tiedoksiantotapaa vastaanottajan katsotaan saaneen tiedon päätöksestä kolmantena päivänä viestin lähettämisestä (sähköpostitse tai sähköisen asiointipalvelun kautta), jollei muuta näytetä. Päätös on lähetetty päätöksen antopäivänä, joka ilmenee päätöksen ensimmäiseltä sivulta. Sähköisen asiointipalvelun kautta todisteellisesti tiedoksi saadun päätöksen tiedoksisaantipäivä on päätöksen noutamispäivä asiointipalvelusta.

Valituksen sisältö

Valituksessa, johon on sisällytettävä valituslupahakemus, on ilmoitettava

- valittajan nimi ja yhteystiedot mukaan lukien se postiosoite ja mahdollinen muu osoite, johon oikeudenkäyntiin liittyvät asiakirjat voidaan lähettää (prosessiosoite); jos valittajan puhevaltaa käyttää hänen laillinen edustajansa tai asiamiehensä, on valituksessa mainittava myös tämän yhteystiedot
- päätös, johon haetaan muutosta (valituksen kohteena oleva päätös)
- peruste, jolla valituslupaa pyydetään, sekä syyt, joiden vuoksi valituslupan myöntämiseen on mainittu peruste
- miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta ja mitä muutoksia siihen vaaditaan tehtäväksi (vaatimukset)
- vaatimusten perustelut
- mihin valitusoikeus perustuu, jos valituksen kohteena oleva päätös ei kohdistu valittajaan.

Yhteystietojen muutoksesta on valituksen vireillä ollessa ilmoitettava viipymättä korkeimmalle hallinto-oikeudelle. Jos usea tekee valituksen yhdessä, voidaan joku heistä ilmoittaa yhdyshenkilöksi.

Valituksen liitteet

Valitukseen on liitettävä

- hallinto-oikeuden päätös valitusosoituksineen
- selvitys siitä, milloin valittaja on saanut päätöksen tiedoksi, tai muu selvitys valitusajan alkamisen ajankohdasta
- asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle.

Asiamiehen, joka ei ole toiminut asiamiehenä asian aikaisemmassa käsittelyvaiheessa, ja joka ei ole asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja, on liitettävä valitukseen valtakirja.

Valituksen toimittaminen

Valitus on toimitettava valitusajassa korkeimmalle hallinto-oikeudelle. Valituksen tulee olla perillä valitusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä. Tämä koskee myös tilanteita, joissa valitus toimitetaan sähköisen asiointipalvelun kautta tai sähköpostitse. Valitus liitteineen voidaan toimittaa sähköisen asiointipalvelun kautta. Asiointipalvelun kautta toimitettua valitusta tai sähköpostitse toimitettua valitusta ei tarvitse toimittaa paperimuodossa. Asiakirjojen lähettäminen postitse tai sähköisesti tapahtuu lähettäjän omalla vastuulla.

Korkeimman hallinto-oikeuden yhteystiedot:

Postiosoite:	Korkein hallinto-oikeus PL 180, 00131 Helsinki
Sähköposti:	korkein.hallinto-oikeus@oikeus.fi
Käyntiosoite:	Paasivuorenkatu 3, 00530 Helsinki
Puhelin:	029 56 40200
Faksi:	029 56 40382
Aukioloaika:	arkipäivisin klo 8.00 – 16.15

Hallinto- ja erityistuomioistuinten sähköinen asiointipalvelu:
[https://asiointi.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet#/?](https://asiointi.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet#/)